

Das Latweeschu draugs.

1841. 16 Januar.

3schâ lappa.

J a u n a s s i n n a s.

Is Rihges. Zeeniga rahts ar sawadu sînnu taggad tē fluddinajuse, zil naudas katram pee Rihges peerafstitam wihram, kam galwas naudas ja=dohd, par wiffahm sawahm krohna dohschanahm pa scho 1841 mu gaddu ja=mafka. — Zeem ammatneekem un birgereem, kam arri nekrufschu=naudas ja=dohd, buhs makfaht 9 rublus fudr.; bet teem, kam nekrufschu=naudas naw ja=dohd, til 5 rublus un 70 kapeikus fudr. — Darbarwihreem 6 rublus kohpâ ar nekrufschu=naudas, un 5 rubli bes schahs. — Namma= jeb deenest=laudis makfahs 3 rubtus 50 kapeikus, un tad tur nekrufschu=naudas buhs lihds; bet bes tam tee til 3 rubtus makfahs.

Is Wesenberges pilfata, Jggauku semmê. Lufh', taggad Ameri=kaneri ar tahdu sînnu, kâ ahbotus pahr seemu glabbah't, fahf' leelitees, pehz kurras tē muhfu pilfatâ jau preeksch 25 gaddeem weens birgeris ar ween sawus ahbotus pahr seemas laiku glabbaja. Gudrineeks winnus tâ daschreis glabbaja lihds paschahm leeldeenahm un til tad fahze pahrdoh't, kad wiini bija dahrgaki. Deeminnam wehl labbi, ka tannî laikâ eeksch Mai=mehnescha no winna ahboleem effam ehdufchi. Bija gan jau palikkufchi pahr=fauft, un smeekjeja drufzin pehz smiltim, bet wihrs laikam sawas smiltis til ne buhs ismasgajis, zil ihsten' wajaga.

Is Wahzsemmes. Bernburges pilfatâ, Analt=Bernburges walfti, 23schâ November weens jauneklis wehli wakkarâ schahdu tahdu gramatu bija laffijis, kurrâ pahr tahm daschadahm breefmahm un bailehm stahstih't, ko reismanni brihscheem eeksch Amerikas kupleem mescheem useet, wiffwairak zaur swehreem un zitteem mescha putneem. Weid'sis lassih't, eet gulleht un arri drihf eemeeg. Ap puffnakti winsch fahf' sapnoht un winnam tâ schkeet, itt kâ pats tahdâ meschâ staigajoh't un tur mahzibas deht kalaffoh't sahles. Us reis winnam garra, refna tschuhska nahf wirtû; gan winsch taifahs aiemukt, bet swehrs winnam paklat un winnam aptinnahs zeeti, winnu schnaugdams. Istrufstahs pahrlieku un grihb pehz glahbschanas faukt, bet ne wahrdu ne spehj isfazzih't; mehle muttes eekschâ itt kâ zeeti peelippuse, un — winsch no meega mohstahs. Grihb sawam draugam, kas meerigi winnam blakkam gukt, sawu breefmas sapni isstahstih't, usmohdina to, bet raug', no tahm leelahm bailehm teescham palizjis mehms, winnam ne ko ne warr stahstih't. Zekahs no gulcas, un eet usrakstih't, ko sapnojis. Rih'ta agrumâ dokteri nahf, lassa to, brihnodamees; bet

zerre, ka pehz trim deenahm winnam atkal walloda nahkfschoht. Tatschu nu jau dauds deenu aisgahjuschas, un wehl jauneklis ne mahf runnaht.

Mehs sawâ pehrnaja 49tâ numberi stahstijam pahr Wahzsemmes muischneeku, kas zittus bija aizinajis, kahdu deenu sanahke, fewischki preezatees pahr to Deewa dahwanu: teem kartuppeleem. Nu patt dabbugam sannaht, ka schi kartuppetu gohda=deena 27tâ November arri teescham tur noturreta, un ka wiffi ehdeeni un dschreeni, ko tanni deenâ baudija, kâ jau fohlihts, tik no kartuppeleem bija fataisiti. Bija wairaf kâ 200 zilweki sanahkuschi; — un ta leela istaba, kur kôhpâ pee galda sehdeja, wissapfahrt jauki bija ispuschkota ar kartuppetu lafstehm.

Peë Rein = uppes Wahzmallâ atrohdahs mass pilfats, ko nosauj Boppart. Zur taggad dschwwo dischlers, ar wahrdu Lo-nett, tas fahf leelitees, ka prohtohé galdus, krehstus un wiffas zittas kôhka leetas tik mihsstas fataisihé, ka tahs pehz patiltschanas warroht lohziht; un wiannas tuklaht arri paleekohé tik weeglas, ka leels krehstis smaggaks ne mas naw, ne kâ 5 mahrxinus, un sin-nams wehl dauds weeglaks, kad no meldeem pihts. Winsch waldischanu luhdhis, lai ar sawadu grahmatu winnam galwo, ka us preekschu ne weenam zittam ne dohschoht brihw, scho darbu strahdaht; bet pirms scho brihwibu dabbugis, winsch wehl ne weenu gabbalu no sawahm skunstes leetahm ne pahrdohd, un wehl masafi isstahsta, us kahdu wihsfi to taifohé. Tik to teiz, zaur wianna skunsti wiffi dischlera darbi palikfschoht zittadi.

Is Stockolmes, Sweedru kehina pilfata. Kas zittâ pafaules mallâ laikam wehl muhscham ne buhs notizzis, to ne fenn tur diwreis peedshwoja: ka zilweks no augstakas kahrtas pars mekle femmakâ kluht. — Weens leelskungs, Drakkenberg wahrda, isluhdshs no kehina, lai winnam patauj, no leelskungu kahrtas iseet un palikt par birgeru; jo effohé tai pilfata Arboga islahhts par raktskungu, un tur lautineem tahds sawads likkums, ka ne zits ne kâ birgeris winneem warroht par raktskungu buht, un winsch lab-prahé schim gohdam ne grihbhoht atfazziht. — Tâ patt tur arri ne fenn weens grahsfa-leelskungs, wahrda Ahdel=schwehrt, luhdse, lai winnu schehligi atlaisch no grahsfa-kahrtas un winnam dohd brihw, atkal tik par baroni buht; jo wianna tehwu tehwi zeeti nospreeduschi, ka winsch tai leelai muischai, ko tee winnam atwehle-jusch, tikween tad warroht par walidineeku buht, kad winsch wehl barrons.

Is Parihshes. Woi lassitaji jau kahdu reisi apdohmajusch, zil dsikka gan leela juhra warroht buht? — Brihnofees ikkars, kad winnam stahstifim, ka pagahjuschá ruddent pee skaidra laika un kluffas juhras weena Sprantschu kugga wirfneeki us leelas juhras lohdedami, sawu aukli jau 3470 jardus jeb puffedhtru Calenderu=juhdses garrumâ, tas irr pehz muhsfu mehra lihds 10,410 pehdas bija nolaidusch un wehl ar lohéti ne nahkuschi dibbeni. 60 kugga laudis diwas stundas darbojahs, garru aukli atkal ustiht rihawâ. Zittâ weetâ ohtru reisi nolaide lohéti 4140 jardus jeb 12,420 pehdas dsikkumâ, bet lohéte arri tur wehl ne bija dibbenâ.

Is Londons. 8tâ Dezember walfatâ tur sanahje weenâ weetâ wiffas

fachtibas beedribas, kas tîf Londonê, un ar leelu gohdu fawâ starpâ to fungu usnehme, kas no winneem bija aïsstellehts us Seemel=Amerikas un tur wairak, kâ 3 gaddus bija pubhejees geuhci deht fachtibas. No wissahm firdim un mut-tehm atskanneja schim gohda wihram: paldeems! Un raug', winsch pehz taisnibas un wisseem par preeku stahstija, ka tur nu jau trihs weerendel no wisseem eedshwotajeem peederroht pee fachtibas beedribas, un ka zeet umôs un arri ahr-prahca zilweku spittakôs drihs zitti zilwefi ne atchdotees, ne kâ tahdi, kas nesahcigi dsihwojuschi.

Italieneru semme.

Mirma dalka.

(Tahs ihfas sinnas par muhsu pafauli jeb semmi 45tajš gabbals.)

Kad no Spaneru semmes atpakkat greesees, un pahr Pireneas kalneem pahrnahjis Prantschu semmê, garx Widdus=semmes juhru us rihta puffi staiga, tad tu, kahdas 60 juhdses gahjis, un atkal pahr augsteem kalneem kahpis, Italieneru semmê buhsti. Ja gribbi, tad arri ar fuggi pa Widdus=semmes juhru schurp warri atbraukt. — Kad par Pireneas puff=fallu warx fazzicht, ka ta tohti jauka un augliga, tad par scho semmi tas wehl wairak ja salka. Schi par wissahm zittahm muhsu pafaules dalkâ ta jaukaka un wissu augliga. Zapahz jau arri tahdi, kas pafaules jaukumu un baggatibu grihb redseht, un kam ta eespehschana irr, us fwehschahm semmehm braukt, Italieneru semmê atbrauz, to apluhkoht. — Schi semme arri puff=falla. Ta seemeta malla pee Prantschu, Schweizeru uu pee Wahz' Estereikeru semmes klahu. No scheinens ta steepjahs wairak ne kâ 160 juhdsu garxumâ ar 25 juhdsu widdeja pafschuma eeksch juhwas eekschâ un isffattahs, kad us kahrti luhko, kâ zilwefi kahja. Tas gabbalinsch, kas kâ papehdis, ne tahk no Turku semmes. Tik juhwas gatwa tur starpâ. Tai pafschai seemeta rihta=puffê Aldrias, un deenas widdus rihta=puffê Widdus=semmes juhwa. Winnas lauku leelums stahw us 4700 lauka juhdschm. Schê klah arri kahdas fallas, no kurrahm daschas labbi leelas. Schahm kohpâ lauka juhdses 1100. Tad nu ta parte drusk u pahr puffi tik leela, kâ Pireneas puff=falla, un 7 reisi tik leela, kâ muhsu Widsemme. — Seemelâ augsti kalni, kurrus, kâ tohs, kas Schweizeru un Tirolexu semmê, par Alpeem fauz. Garreni zur wissu semmi zur, lihds pascham gallam, kas ne tahk no Turku semmes, kalnu strehkis, kurram wahrds Apenninu kalni. Tee gan arri augsti, bet ne tik augsti, kâ tee Alpu kalni. Starp scheinem, prohti starp Italieneru Alpu kalneem, weens, kas muhsu pafaules dalkâ tas wissu augstakais. Wiina augstums, kad tihri stahwu, kâ garx kahrti mehro, wairak, kâ juhdses puffe. Scho kalnu Mong-Blank jeb Balto kalnu fauz. Seemâ un wassarâ tur sneegs un leddus no paschas augfchas lihds semmes, kadehls winnam tas wahrds: Baltais kalns. — Brihnums zilwekam, kad tas no Prantschu semmes us Italieneru semmi atnahk, itt tâ pat, kâ brihnums, kad no Wahzsemmes Schweizeru semmê atnahk. Seemeta dalka gan drihs tahda parte: tohti augsti kalni; sneegs un leddus wiesû; no dascheem leddus eeksch sejahm eekschâ steepjahs, un padar-

ta schur un tur leelus leddus klajumus. Weens tahds klajums schè irr, kas idz ffattahs itt kà juhrea, kad witni fasalluschì un par leddu palikkuschì. To tapeh; arri nosauz par leddus juhru. Bet weetahm arri jaukas leijas, kur kohki, sahle un labbiba. Tomehr tahdu schè ne tik dauds, kà Schweizuru semmè. Pee ta kalna, ko par Balto kalnu sau; weena tahda, kas it ihpafchi jauka. Leddus kalni winnai wiffur apkahrt. — Tahs leijas starp kalneem, kas schin ni semmè, wiffu wairak lohci schauras. Tahs tik schauras, ka laudis, kas schè dsihwo, seemas laikà, kad saule semmi stahw, eeksch mehnescheem faulti ne dabbu redseht. — Kur naw leelakee klajumi, un us kalneem pascheem wiffu zauru gaddu nemihligs gais, un kaut gan kahdu tahdu irr, kur baggatigi wifs aug, tad tomehr, tapeh; kà retti atrohnahs, schis Italjeneru semmes gabbals nabbaga semme. Laudis, kas schè dsihwo, ne warr pahrtikt ar to, ko sawà semmè dabbu, tapeh; pulks jaunnu puifchu ifgadda us fweeschahm mallahm eet, tur ko pelnitees. Kad ko sapelnijuschees, tad atkal atpakkat nahk. Weenam fweeschineefam, kas atnahjis, schè ne patihk ne kà dsihwoht. — Kad zilweks, no scha semmes gabbala isnahjis, eet, pa Apenninu kalneem staigadams, zaur Italjeneru semmi, tad arri ne kahdu leelu labbumu atraddih; kaut gan wairak, ne kà tanni Alpu kalnu gabbalà; bet Apenninu kalneem us abbahm puffedm lihds juermallahm gan driif wiffzauri tahda baggatiba un tahds jaukums, kà ne kur zittur muhsu semmes dalkà ne atraddih. Schè lohri sahlainas gannibas un plawas un stalti lohpi; lauki, kur wifs deessinn kà aug, kad tik zilweki tohs apkohpi; zitronu, mandeku, muhsbeheru, wihna un zittu dahrgu kohku meschi. Un teem kohkeem lappas wiffu zauru gaddu; kad zittas nowihst un nobirst, tad zittas atkal isplaukst. Gais retti miglains, un kad flaidrs, tad debbes pulku wairak sils isffattahs ne kà pee mums. Sikums schè leels un jo tahlaku eet, jo leelaku siltumu atraddih; un paschà gallà saule waffaras laikà ihsten karsta. No seemas, kà ta pee mums, tur ne ko ne sinn. Kad seemas laikà kahdu reisi druffu sneegs nahk, tad tik it ihfu laiku ween redsams. Paschà tanni gallà pa dauds gaddeem kahdu reisi noteek, ka zilweka ajs to dabbu redseht. — Schis pats, prohti tas gals, ihsten prettineeks tam eefahkumam, tam semmes gabbalam prohti, kas pee Prantschu rohbescheem. Tas wiffadi redsams un arri tà: Tur kalni, kur muhscham leddus un sneegs wirfti, schè kalni, kas pilni ar ugguni. Tur no kalneem leddus eeksch eeiejahm steepjahs un padarra leelus leddus klajumus, schè no kahdeem deggofchas straumes daschureisi semmè gahschahs. Par schahdeem kalneem es nahkofschà gabbalà ko stahstifchu.

*****G.

(Schai lappai pawaddons no puff-bohgena, kur atrohdahs: 1) pamahzifchana us Jezus atspihbeschanas deenu; 2) diwas sinnas; weena pahr jaunnu Luttera basnizu Peterburges gubbermenti, un ohtra pahr to, zit mahzitaju pehrnaja gaddà strahdajuschì ap paffch Londones missionahru beedribas paganu semmès; 3) tahs sinnas beidsama puffe, kà eet ar ewangeliuma mahzifchana tannis semmès ap widdus-juhru, un 4) perschi us teem fwehteem ewangeliumeem, pahr kurreeem schinnis gaddos pa Nihges rahts walsti spreddikus fakka. Un prohti, us ohtru fwehtdeenu peh; atspihbeschanas deenai.)

Brihw drikkcht. No Widssemes General-gubbernementes puffes:
Dr. C. E. Napier sky.